

Vijveraanleg

Inleiding

Water is een aantrekkelijk element in de tuin. De weerspiegeling van planten in het water geeft diepte en ruimte, op allerlei dieren van vissen tot badende vogeltjes heeft het aantrekkingskracht en niet te vergeten de waterplanten maken een vijver tot een bron van plezier waar we dagelijks van kunnen genieten, mits goed aangelegd.

In dit Groentje aandacht voor de aanleg van folievijvers en voorgevormde vijvers. De aanleg van betonvijvers en vijvers met een klei- of leembodem is werk voor specialisten en valt buiten dit bestek.

Voorgevormd of folie?

Wie zich in een tuincentrum op materialen oriënteert ontdekt al snel een zeer ruim assortiment aan vijverfolie en voorgevormde vijvers. Beide soorten hebben voor- en nadelen. De uiteindelijke keuze hangt dan ook van verschillende factoren af.

Voorgevormde vijvers zijn gemaakt van polyethyleen of van polyester met glasvezel. Ze zijn duurzaam maar ook flink prijzig. Op het droge, in het tuincentrum, zien de vijvers er al snel groot uit, maar eenmaal ingegraven valt dat vaak tegen. Een fikse vijver loopt dan ook flink in de papieren. Wel is de aanleg eenvoudiger dan bij een folievijver. En, wie bij een eventuele verhuizing z'n vijver mee wil nemen kan dat bij een voorgevormde vijver relatief eenvoudig doen, bij een folievijver is dat uitgesloten.

Vijverfolie is goedkoper dan een voorgevormde vijver, bovendien is het makkelijk om de gewenste grootte en vorm te realiseren. Wel is het aanleggen een secuur werkje, van belang om lekkages te voorkomen. Vooral daar waar veel puin, stenen of afval in de grond zit, of in de omgeving van boomwortels vergt de aanleg veel zorg. Een voorgevormde vijver biedt in die gevallen uitkomst.

Vijverfolie is in drie soorten verkrijgbaar:

Polyethyleen, PVC en EPDM-folie.

Vijverfolie van polyethyleen is het minst duurzaam, mits, goed aangelegd wordt het door de meeste firma's zo'n 10 jaar gegarandeerd.

Een dure en duurzame vijverfolie is gemaakt van EPDM, een rubberachtig materiaal. Dit folie kan 20 tot 30 jaar meegaan.

Qua levensduur zit folie van PVC hier tussen in. De milieueffecten hiervan zijn echter aanzienlijk vooral omdat later, bij de vuilverwerking, schadelijke stoffen vrijkomen.

De milieueffecten van polyethyleenfolie en EPDM ontlopen elkaar niet veel. Polyethyleen is beter te recyclen, maar EPDM-folie is een stuk duurzamer en springt daarom gunstiger uit qua milieubelasting.

Door de lage prijs is het verleidelijk om zwart landbouwplastic te gebruiken, dit is echter te dun om mals vijverfolie te dienen, met als gevolg.

Keuze van de plek

Het aanleggen van een vijver kost veel werk en geld. Vooral goed nadenken over de meest geschikte plaats en de grootte is verstandig om teleurstellingen te voorkomen.

- Voor de goede groei van waterplanten is zon liefst zo'n 6 uur, nodig.
- Een vijver onder bomen is niet handig, vanwege de hoeveelheid blad die er valt. Om te verteren onttrekt het dode blad veel zuurstof aan de vijver en boomwortels kunnen de vijverbodem beschadigen.
- Probeer een plek te vinden die vanaf terras of andere zitplek te zien is.

Om te beoordelen of een locatie geschikt is kan die plek eerst eens met paaltjes of touw afgezet worden. Dan is het beter te zien hoeveel zon er komt, hoeveel ruimte het in beslag neemt en of de plek bevalt.

De grootte van de vijver is een keuze die van de beschikbare ruimte en persoonlijke smaak afhangt. In een kleine vijver is het biologisch evenwicht moeilijker te handhaven en kunnen minder planten een plek vinden dan in een grotere. Om vissen of andere waterdieren (kikkers) te laten overwinteren moet het diepste punt van de vijver tenminste 80 centimeter, maar liever nog 1 meter diep zijn.

Aanleg voorgevormde vijver

Zet als eerste de voorgevormde vijver op de goede plaats neer. Zet er een aantal paaltjes omheen, zodat de buitenvorm zichtbaar wordt. Haal nu de vijver weer weg en begin met het profiel uit te graven. Pas regelmatig met de vijver. Het verdient aanbeveling om de grond iets ruimer weg te graven dan de grootte van de vijver. Op de bodem komt een laag stevig aangestampt zand. Hierop komt de vijver te rusten. De vijver moet nauwkeurig waterpas komen te liggen, controleer dat tijdens de aanleg regelmatig. Gebruik hiervoor een stevige lat die over het breedste deel van de vijver heen gelegd kan worden. Hierop kan de waterpas gelegd worden. Vul, daar waar de ruimte onder de vijver nog te groot is, de ruimte op met zand en spoel het met behulp van een tuinslang met water in. Werk beetje voor beetje en blijf steeds controleren of de vijver waterpas blijft. Als het geheel stabiel en waterpas gebleven is, kan langzaam de vijver met leidingwater gevuld worden. Blijf tegelijkertijd de zijanten tussen vijver en uitgegraven profiel steeds opvullen met zand. Spoel het regelmatig met water in. Zo blijft de druk binnen en buiten de vijver constant, anders kan de vijver opeens scheefzakken of indeuken. Als de vijver eenmaal vol water staat kan dit het beste eerst een week of wat blijven staan voordat met de verdere beplanting begonnen wordt.

Vorm vijverprofiel

Om meerdere soorten waterplanten, maar ook waterdieren een plek te geven moet de vijver geen rechthoekige vierkante kuil zijn. Een profiel met een dieper en ondieper deel, moerasranden en een leuke vorm die harmonieert met de omgeving maakt de vijver tot een succesnummer in de tuin. De meeste voorgevormde vijvers hebben een of meerdere moerasranden, maar ook in een folievijver kunnen zulke randen gemaakt worden.

Aanleg folievijver

Bij de aanleg van een folievijver is de keuze van de vorm natuurlijk veel vrijer dan bij een voorgevormde vijver. Graaf daarom eerst de vorm uit, meet vervolgens de vijver op en koop pas daarna folie, om te voorkomen dat het te groot of te klein is.

Tijdens het graven zal er allerlei rommel en stenen te voorschijn komen. Verwijder dit zo goed mogelijk omdat dit in de toekomst lekkage kan veroorzaken. Eventuele niveau's en moerasranden worden meteen mee uitgegraven. Controleer regelmatig met de waterpas of de randen waterpas zijn en blijven. Het verdient aanbeveling om de vorm met name de bodem 5-10 cm dieper uit te graven dan de uiteindelijk vijvermaat en hier een laag zand op aan te brengen.

Dit geeft een extra buffer tegen beschadigingen, stenen kunnen langzaam maar zeker bovenkomen en zo de vijverbodem beschadigen. In de handel is een speciaal vijvervlies te koop, als bescherming voor het folie. Hetzelfde effect kan op een goedkopere manier bereikt worden door op het zand een bekleding te maken van natgemaakte, oude kranten.

Na het prepareren van de ondergrond kan het folie uitgespreid worden. Probeer daarbij de plooien zo glad mogelijk te houden en zorg ervoor dat het folie overal even ver over de randen uitsteekt. Vervolgens kan met het vullen van de vijver begonnen worden. Laat er eerst een bodempje water in stromen, kijk hoe het folie zich voegt en laat er dan geleidelijk aan meer water in stromen. Blijf opletten hoe het folie zich vormt en stuur dat eventueel tijdens het vullen bij.

Welke maat vijverfolie?

Voor de berekening van de benodigde hoeveelheid folie is de lengte, breedte en diepte van de vijver nodig. Wie geen lang meetlint heeft kan een touw als hulpmiddel gebruiken om de vijver op te meten. Bij de aldus verkregen maten telt men 2x de diepte en 2x30 cm voor de rand op.

Een rekenvoorbeeld:

Een vijver is 3 meter lang, 2,5 meter breed en 80 centimeter diep.

3 meter (lengte) + 2x80 cm (diepte) + 2x30 cm (rand) = 5,20 m (3m+1,60m+0,60m)

2,5 meter (breedte) + 2x80 cm (diepte) + 2x30 cm (rand) = 4,70 m (2,5m + 1,60m + 0,60m)

Het benodigde stuk folie is dus 5,20 x 4,70 m.

Neem altijd een ruime marge, het is erg vervelend als te laat blijkt dat het toch te kort was.

Overigens zijn tuincentra over het algemeen zeer behulpzaam met het uitrekenen van de maat.

Meestal wordt vijverfolie in verschillende breedtematen aan de rol verkocht, ook is het mogelijk om vijverfolie op maat te laten maken.

Randafwijking

Als de vijver vol is kunnen de randen ruim worden afgeknipt en vervolgens enigszins ingegraven worden. Daarna begint de afwerking van de randen.

Dit is niet alleen uit esthetisch oogpunt noodzaak, ook voor de levensduur van de vijver is het van belang. De levensduur van folie wordt sterk beperkt door de inwerking van zonlicht.

Vooraf de randen zijn een zwak punt, hoe beter de randen zijn afgewerkt, des te minder kans krijgt de zon. Ook voor kleine diertjes is de randafwerking van belang. Zo kan een te water geraakte egel of salamander niet zelfstandig uit een vijver met spekgladde, stijle randen kruipen. Een schuine kant met een plankje, of een speciale begroeiingsmat geeft uitkomst en houvast. Voor afwerking van randen zijn er allerlei oplossingen, naar ieders smaak. Speciaal folie met opgelakt grind, nylon begroeiingsmat, turven, sierstenen etc. Voor een natuurlijk effect is begroeiingsmat van kokosvezel fraai. Het oogt natuurlijk, planten kunnen gemakkelijk wortelen en binnen een paar maanden ontstaat er een natuurlijk aandoend geheel. Doordat de mat in het water hangt zijn kleine schommelingen in de waterstand niet hinderlijk.

Het 'heveleffect' ontstaat als de mat zowel in contact staat met de grond achter de vijver als met het water in de vijver. Door de opzuigende werking wordt de vijver leeggeheveld. Dit is te voorkomen door de mat met kunststof of metalen haken achter het folie vast te zetten en contact tussen mat en grond rondom de vijver zoveel mogelijk te vermijden. Overigens kan hetzelfde effect optreden als planten die buiten de vijver staat de kans krijgen om met hun wortels door te dringen in de vijver. Denk dus niet te snel dat de vijver lek is!

Veiligheid

Wie jonge kinderen heeft of regelmatig op bezoek krijgt zal wellicht uit voorzorg niet voor een vijver kiezen. Toch zijn er goede veiligheidsmaatregelen mogelijk. Bovendien, juist kinderen genieten reuze van alles wat er in en om de vijver te zien is.

Een goede veiligheidsmaatregel is het om een stevig, gelast hekwerk van betonijzer met mazen van 10x10 cm over de vijver, of liefst net onder het wateroppervlak neer te leggen. Gaas is niet sterk genoeg. De waterplanten kunnen door de mazen van het betonijzer heen groeien, en mits de waterstand niet te verzaakt is het aanzien heel acceptabel.

Een ander mogelijkheid is om een verhoogde vijver te maken, bijvoorbeeld van een grote metselkuip of een kleine voorgevormde vijver die afgewerkt wordt met een houten betimmering of gemetselde rand. De ruimte tussen ommanteling en vijver kan gevuld worden met zand of tuingrond. Zo'n vijver biedt een leuk kijkje op het wateroppervlak meer heeft wel beperkte mogelijkheden. In de zomer kan het water te warm worden en in de winter zal het eerder bevriezen.

Voor vissen of kikkers is het daarom ingeschikt, maar met wat extra aandacht zijn kleine aantallen waterplanten ook in zo'n vijvertje goed de winter door te krijgen. Geen vijver is natuurlijk de veiligste oplossing.

Wie om die reden een bestaande vijver dempt kan ook overwegen om de vijver om te toveren tot moerasje. Haal de waterplanten en het water eruit, stort op de bodem scherp zand met daar bovenop een laag turfmoel. Hoe zuurder en hoe minder voedsel het moeras bevat des te fraaiere moerasplanten er kunnen groeien. Doordat het folie in de grond een ondoordringbare laag vormt blijft er steeds voldoende vocht aanwezig, alleen in een zeer droge zomer kan het nodig zijn om wat extra water te geven. Overigens is dit ook een prima oplossing voor een bestaande, alsmaar lekkende vijver.

avvn

Tekst: Machteld Klees